

ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ
ТҰҢҒЫШ ПРЕЗИДЕНТІ - ЕЛБАСЫНЫҢ ҚОРЫ

«ҒЫЛЫМ ЖӘНЕ БІЛІМ – 2017»

студенттер мен жас ғалымдардың
XII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ

СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ

XII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«НАУКА И ОБРАЗОВАНИЕ – 2017»

PROCEEDINGS

of the XII International Scientific Conference
for students and young scholars
«SCIENCE AND EDUCATION - 2017»

14th April 2017, Astana

**ҚАЗАҚСТАН РЕСПУБЛИКАСЫ БІЛІМ ЖӘНЕ ҒЫЛЫМ МИНИСТРЛІГІ
Л.Н. ГУМИЛЕВ АТЫНДАҒЫ ЕУРАЗИЯ ҰЛТТЫҚ УНИВЕРСИТЕТІ**

**«Ғылым және білім - 2017»
студенттер мен жас ғалымдардың
XII Халықаралық ғылыми конференциясының
БАЯНДАМАЛАР ЖИНАҒЫ**

**СБОРНИК МАТЕРИАЛОВ
XII Международной научной конференции
студентов и молодых ученых
«Наука и образование - 2017»**

**PROCEEDINGS
of the XII International Scientific Conference
for students and young scholars
«Science and education - 2017»**

2017 жыл 14 сәуір

Астана

УДК 378

ББК 74.58

Ғ 96

Ғ 96

«Ғылым және білім – 2017» студенттер мен жас ғалымдардың XII Халықаралық ғылыми конференциясы = The XII International Scientific Conference for students and young scholars «Science and education - 2017» = XII Международная научная конференция студентов и молодых ученых «Наука и образование - 2017». – Астана: <http://www.eni.kz/ru/nauka/nauka-i-obrazovanie/>, 2017. – 7466 стр. (қазақша, орысша, ағылшынша).

ISBN 978-9965-31-827-6

Жинаққа студенттердің, магистранттардың, докторанттардың және жас ғалымдардың жаратылыстану-техникалық және гуманитарлық ғылымдардың өзекті мәселелері бойынша баяндамалары енгізілген.

The proceedings are the papers of students, undergraduates, doctoral students and young researchers on topical issues of natural and technical sciences and humanities.

В сборник вошли доклады студентов, магистрантов, докторантов и молодых ученых по актуальным вопросам естественно-технических и гуманитарных наук.

УДК 378

ББК 74.58

ISBN 978-9965-31-827-6

©Л.Н. Гумилев атындағы Еуразия
ұлттық университеті, 2017

БАҚЫТ ПЕН ӨМІРГЕ ҚАНАҒАТТАНУШЫЛЫҚҒЫМЫН ЗЕРТТЕУДІҢ ТАРИХИ АСПЕКТІЛЕРІ

Құрмашова Айдана

Л.Н. Гумилев атындағы ЕҰУ психология мамандығының 2 курс студенті,

Астана, Қазақстан

Ғылыми жетекшісі – Б.Ш. Байжұманова

Тарихта бақыт мәселесін даму психологиясында оның жағымсыз жақтары бойынша қарастырылады немесе З.Фрейдтің пікірінше «күнделікті өмірде қалыпты қайғы» деп аталынады. Ондаған жылдар бойы, ғалымдардың психотерапия бойынша түрлі бағыттағы еңбектерінде Фрейдтің еңбектерінен бастап, теріс эмоциялар және ішкі қақтығыс негізінде жатқан депрессиядағы адамды қарастыру және зерттеу бағытында нақты «жылжу» механизмі байқалады.

Психологиялық бақыт пен бақытсыздық зерттеулердегі теңгерімсіздік (дисбаланс) ғылымда, әсіресе өткен ғасырлар философиясында, пессимистік сезімдер мен көңіл күйдің күрт төмен түсу кезінде қалыптасқан жалпы жағдайды көрсетеді. Сонымен, адамзат тарихының ерте кезеңдерінде «бақыт» термині болмаған, ол қазіргі таңдағы ғалымдардың енгізгені болатын. Ерте грек философтары «бақыт» терминін өмірдің сипаттамасы ретінде емес, белгілі бір идеал ретінде қолданатын, оның альтернативті баламасына көңіл бөлінбеген. В.Татаркевич бойынша, осы мәселенің әйгілі зерттеушісі, XVI ғ. ойшылдарының еңбектерінде бақыт бақытсыздықтан басым болатын, XVII ғ. олар бірдей орын алып, теңестірілген. XVIII ғ. соңында «бақыт» «бақытсыздықтан» гөрі жоғары орын алатын. «Осы кезде ғана жаңа заманға тән өмірге деген көзқарас пайда болды», дейді ғалым.

«Бақытсыздық» мәселесі XVIII ғ. жоғары орын алып, XIX ғ. да, XX ғ. басында да бірінші орында тұрған және нақты ғылым мен философияда ғана емес, сонымен қатар өнер, әдебиет, поэзия және т.б.. Осы бағдар үшін ең елеулі Кьеркегор, экзистенциализм негізін және өмір философиясын қалаушысы мынандай мәлімдеме береді: «...кәрілік қайтыс болған бақытты болып табылады; жастық шағында қайтыс болған бақыттырақ, ал ең бақыттысы мүлдем дүниеге келмеген» (Гайденко, 1970)

Сонымен қатар, мәңгілік өмір және адамның жеке даралық азабы болып табылатын «бастапқы қайғы» феноменіне айқындалған пессимистік көзқарастар бірқатар философтардың еңбектерінде ғана емес (Шопенгауэр, Ницше, Hartmann, Шпенглер және басқалар.), сондай-ақ ол психологияны қоса алғанда, басқа ғылымдарда анықтаушы принцип ретінде қолданылады. Психологиядағы осы деформация және адамның өмір формасының негативті аспектілерін зерттеуге біржақты көзқарас тек XX ғасырдың екінші жартысында реттеле бастайды. Бірінші кезекте, гуманистік психология өкілдерінің (А.Маслоу, Г. Олпорт, Э. Эриксон, К. Роджерс, В. Франкл) әсері зор болды. Гуманистік психологияның дамуы дүниежүзілік ғылымда жаңа зерттеу тақырыптары мен бағыттарының пайда болуына әкелді. Соның ішінде тұлғаның субъективті әл-ауқаты (Subjective Well-Being). Бастапқыда кеңінен қаралған мәселе, бақыт ұғымы (Бақыт), өмірге қанағаттану ғана емес, сонымен қатар, денсаулық жай-күйі оң боялған жағымды эмоционалдық, психологиялық денсаулық (Mental Health) сезімі ғасырдан ғасырға ұласты.

Бақыт психологиясы мен өмірге қанағаттанушылықты зерттеуге бағытталған зерттеулер арасында байланыс бар, сонымен қатар өмір сүру сапасымен де байланысы бар («өмір сапасы» жалпы социологиялық тұжырымдамасы). 1960 жылдары АҚШ-та бұл мәселені жан-жақты зерттей бастайды. Осы тұжырымдаманың құрылымында маңыздылығы қосалқы тұлғаның субъективті әл-ауқаты (Subjective Well-Being) бақыт пен өмірге қанағаттанушылықпен байланысты психологиялық мәнді білдіреді.

Сондай-ақ, басқа да бірге өмір сапасы тұжырымдамасын, белгілі болғандай заттарды, мысалы сол жылдардағы сәнді социологиялық теориялар, қоғам «әл-ауқат», «береке»,

«жаппай тұтынуды және т.б. білдіреді. Батыс дамуындағы жаңа тенденцияларды көрсететін өте теріс мінез-құлық қоғам кеңестігінде қабылданады. Ол идеология ең алдымен буржуазиялық өмірді сынға алумен байланысты. (Попов, 1996).

Біздің ғалымдарымыздың осы концепцияға теріс көзқарасы орнықты, коммунистік жылдар кезінде бірыңғай ой-тұжырым орын тапты, сол себепті аналитикалық ой мен ғылыми объективтілік болған жоқ.

Осыған байланысты, бұл 1970 жылы Кеңес Үкіметі кезінде өмір сапасы терминін орнына өмір салты терминін пайдалануға жөн көрді. Ол бірінші, факт болып табылады. М.Н.Руткевичтің айтуынша әлеуметтік өмірде зардап шеккен, саяси және насихаттау кескіндеме бар белгісіздік және т.б. (Руткевич, 1976; Попов, 1977).

«Өмір жолы» марксистік тұрғыда дұрыс болды да, тарихи материализм теориясымен тікелей байланыста болды. Ал «өмір сапасын» анықтау оның жеке аспектілеріне, үкіметтік құндылықтарға, адамның психологиялық әл-ауқатына, оның субъективті өмір сезіміне, «өмір имиджін» және т.б. негізделді.

Осылайша, «өмір салты» марксистік тұжырымдамасы екіталай нақты психологиялық зерттеулерді ынталандыра алмады, жеке деңгейде зерттелген зерттеулерді қамтиды. Адамдардың субъективті әл-ауқатының түрлі көріністері бақыт және өмірге қанағаттанубасқа жағдайларғасәйкес келді. Өмір сапасы, әрине, жаңа әлеуметтік формуласы мен ережесі жоқ мәселе, ол сондай-ақ олардың идеологиялық және саяси құрамдас бөлігі болды.

Американдық әлеуметтанушы С.Макколаның айтуынша «өмір сапасы» терминін 1964 жылы Дж.Линдон бірінші президент АҚШ-тың 200 жылдығын кеңінен мейрамдауға байланыстыөз сөзінде қолданылған.

Өмір сапасын зерттеуде психологиялық тұжырымдамалар негізінде психологиялық бағдар немесе «Ішкі қанағаттану» немесе «субъективті сезім» ретінде Роджерс, тұлғаның өзін-өзі бағалау арқылы өмірге қанағаттануын өлшеу (Campbell, 1981). бойынша тұлғалық факторларды негізге алады. Сондықтан ол арнайы зерттеулері бойынша нақты жұмыстарында бақыт және жалпы өмірге қанағаттану схемасын құрады. Осы орайда 1974 жылы «Әлеуметтік зерттеу көрсеткіштері» халықаралық журналында бақыт және жалпы өмірге қанағаттану мәселесіне қатысты нақты көрсеткіш фактілері жарияланды.

Заманауи қоғамға әлеуметтік есейген, шығармашылық жағынан белсенді, бойында жоғары гуманитарлық мәдениеті бар, қоғамның тіршілік әрекетінің барлық өрістерінде әлеуметтік-маңызды бақыттарға және өзін-өзі дұрыс көрсетуге бағдарланған, қоршаған ортаға бейімделіп қана қоймай, оны шығармашылықпен түрлендіре алатын тұлға сапаларыбақыт пен өмірге қанағаттанушылықтың негізгі сипаты бола алады.

Біздің ойымызша, өсіп келе жатқан ұрпақты оқыту мен тәрбиелеудің қалыптасқан жүйесі әлеуметтік бақыттылық, өмірге бейімдеу, жеке тұлғалық және кәсіби өзін-өзі анықтау қабілеті үшін қолайлы жағдай жасалса, өскелең ұрпақтың бақыт пен өмірге қанағаттанушылық дәрежесі жоғарылай түседі.

Белгілі болғандай, әлеуметтік бақыттылық жастардың тиімді әлеуметтенуіне жағдай жасайтын жеке тұлғаның әлеуметтік маңызы бар ерекшеліктерінің бірі болып табылады.

Қолданылған әдебиеттер тізімі

1. Психология счастья и оптимизма. – М.: Изд-во «Институт психологии РАН», 2013. – 168 С (Достижения в психологии)
2. Аргайл М. Психология счастья. 2-ое изд. Спб.: Питер, 2003
3. Селигман М. Новые позитивная психология. М, 2006